

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต และปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข การศึกษายังเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้และสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิด วิเคราะห์และการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้โดยเน้นวิธีการที่หลากหลายจากแหล่งและสื่อต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3)

มนุษย์มีความอยากรู้อย่างไรต่าง ๆ โดยธรรมชาติ ถ้าความอยากรู้ได้รับคำตอบ สามารถแสวงหาด้วยตนเองได้ก็จะเกิดความพอใจอยากรู้ต่อไปให้ลึกซึ้งกว้างขวาง และหากสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ก็ยิ่งเห็นคุณค่าในการแสวงหาความรู้มากขึ้น ผู้ที่มีความรู้เมื่อได้รับการสนับสนุนจากสังคมสภาพแวดล้อม ก็จะพยายามแสวงหาทางสนองความอยากรู้ของตนต่อไป ดังนั้นการอ่านจึงเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโตเป็นผู้ใหญ่จนกระทั่งถึงวัยชรา ปัจจุบันการอ่านจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ การอ่านถือว่าเป็นปัจจัยที่ 5 นอกเหนือจากปัจจัยที่ 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค สังคมโลกทุกวันนี้เป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ คือเป็นโลกที่มีการติดต่อสื่อสารติดต่อกันอย่างทั่วถึง เป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร มนุษย์ที่อาศัยอยู่คนละประเทศ อยู่ห่างไกลกันคนละซีกโลก ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกันทั้งภาษาและเชื้อชาติ แต่ข้อมูลและการสื่อสารจะสามารถส่งถึงกันได้ อย่างรวดเร็วโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูล ข่าวสารเหล่านี้มีประโยชน์ต่อผู้อ่านในการนำไปใช้ เพื่อเป็นคติเตือนใจ การแก้ปัญหา และพัฒนาตนเองทั้งด้านการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ครอบครัวและการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคมอันจะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าต่อไป (มัลลิกา คงพันธ์, 2548, หน้า 1)

การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ นอกจากจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังช่วยสนองความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ในทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท การอ่านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและอำนวยความสะดวกทั้งแก่ตัวผู้อ่านและสังคมโดยรวม ด้านตัวผู้อ่านย่อมได้รับความรู้ ความบันเทิงและการพักผ่อน ในด้านสังคม ถ้าประชาชนรักการอ่านย่อมมีความฉลาด รอบรู้มาก เพราะการอ่านเป็นหนทางแสวงหาความรู้ที่สำคัญ ในการที่จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความคิด และความเข้าใจที่ถูกต้องตลอดจนช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์บางประการที่ผู้อ่านไม่สามารถพบได้ในชีวิตจริง ได้ทราบ

ความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าของเหตุการณ์ ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า เพราะทุกสิ่งทุกอย่างหาได้จากการอ่านเป็นสำคัญ ในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องเดินทางไปไกลทั่วโลกเพื่อแสวงหาความรู้ เพราะหนังสือ เอกสาร ตำรา สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใกล้ตัว มีมากมายให้เลือกอ่าน เลือกสืบค้นข้อมูล ถ้าสนใจและรักการอ่าน ทุกคนจะมีโอกาสได้รับความรู้ใกล้เคียงกันและเท่าเทียมกัน สังคมใดมีบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการอ่านสูง สังคมนั้นจะเจริญพัฒนาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นการอ่านจึงเป็นทักษะที่ควรส่งเสริม รวมทั้งนิสัยรักการอ่าน ซึ่งเชื่อว่าเมื่อทุกคนมีนิสัยรักการอ่านแล้วย่อมจะทำให้ตนเองเป็นชุมทรัพย์แห่งความรู้ทั้งปวง การอ่านจึงเป็นทักษะสำคัญที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ หากเด็กรักการอ่าน สามารถอ่านได้อย่างแตกฉาน ก็จะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในชั้นเรียนและสร้างนิสัยถาวรให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะความสามารถในการอ่านจะมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปสู่การขยายความรู้ตลอดชีวิต (มีเดีย จุฬา, 2549, หน้า 14)

จากความสำคัญดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการรักการอ่าน โดยกำหนดไว้อย่างชัดเจนในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษามาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ว่า ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ยึดการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้จึงได้ประกาศเป็นนโยบายและแถลงนโยบาย เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ข้อ 11 คือ นโยบายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะข้อ (8) ปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้ด้วยตนเองและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน จัดให้มีห้องสมุดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการอ่านอย่างทั่วถึง อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนที่ผ่านการศึกษาแต่ละคนมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ เป็นผู้มีความสามารถในการคิด เป็นผู้ใฝ่รู้ และสามารถ แสวงหาความรู้ที่มีคุณค่าในการดำรงชีวิตการทำงาน และการพัฒนาสติปัญญา ซึ่งผู้เรียนจะมีคุณลักษณะดังกล่าวได้นั้น จะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการอ่านและสำคัญที่สุด จะต้องมีความรักการอ่าน ดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องช่วยกันสร้างและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านได้นั้น จึงต้องร่วมมือกันปลูกฝังนิสัยรักการอ่านด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างหลากหลายและต่อเนื่องจนผู้เรียนเกิดความรักที่จะอ่าน

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในหมู่เยาวชนไทย จุดแรกเริ่มคือการส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน เพื่อเปิดโลกกว้างทางความคิด แต่อุปสรรคสำคัญสิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทย คือ การอ่านของเด็กถูกเบียดเบียนจากสื่อประเภทที่ให้ความบันเทิงแบบฉาบฉวย

ไม่ว่าจะเป็น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หรือสื่ออินเทอร์เน็ตที่กลายเป็นปัญหาใหญ่ จากสถิติพบว่า เด็กไทยใช้เวลาดูโทรทัศน์ในวันธรรมดาและวันหยุดเฉลี่ยวันละ 3-5 ชั่วโมง สถิติในการเข้าห้องสมุดประชาชน 1 ครั้ง ต่อ 1 ปี และเป็นสมาชิกห้องสมุดประชาชนต่ำกว่า ร้อยละ 1 เมื่อเทียบอัตราการอ่านหนังสือกับสังคมประเทศเพื่อนบ้าน (สุรชาติพิทย์ รัชชยพงษ์, 2548, มิถุนายน 20)

ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่จัดทำตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2548 จะพบว่า ประเทศไทยมีผู้ที่ไม่อ่านหนังสือถึง 22.4 ล้านคนหรือเกือบร้อยละ 40 ของประชากรทั้งประเทศ ด้วยเหตุผลว่าชอบดูโทรทัศน์ หรือฟังวิทยุมากกว่า ขณะที่เด็กที่มีอายุ 10 - 14 ปี กว่าร้อยละ 60 ให้เหตุผลในการไม่อ่านหนังสือว่า เพราะไม่ชอบ และไม่สนใจ ส่งผลให้สถิติการอ่านหนังสือของคนไทยเฉลี่ยเพียงปีละ 2 เล่ม ซึ่งนับว่าต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่าง สิงคโปร์ ที่มีสถิติการอ่านหนังสือปีละ 40-50 เล่ม ส่วนเวียดนาม มีสถิติการอ่านหนังสือปีละ 60 เล่ม ซึ่งมากกว่าคนอเมริกันที่อ่านปีละ 50 เล่ม และที่น่าตกใจ น่าเป็นห่วงยิ่งขึ้นก็คือเมื่อดูจากตัวเลขการอ่านหนังสือเป็นบรรทัดแล้ว คนไทยอ่านหนังสือเฉลี่ยแค่วันละ 6 บรรทัด จากเหตุดังกล่าวบ่งบอกให้เห็นว่า การอ่านหนังสือของคนไทยกำลังก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤติอย่างแท้จริง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548)

ปัญหาเด็กติดเกมซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่กลายเป็นวาระประเทศไปแล้ว เพราะผลจากปัญหาได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย รวมทั้งส่งผลให้เด็กไม่รักการอ่านด้วย อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ตรงจุดนั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง แต่ในขณะนี้มีพ่อแม่จำนวนมากที่คิดว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ การห้ามลูกเล่นเกมซึ่งแทนที่จะได้รับความร่วมมือ กลับพบว่าลูกต่อต้าน ไม่ได้ผล เพราะเมื่อเล่นในบ้านไม่ได้ ก็ต้องแอบออกไปเล่นนอกบ้าน และเล่นต่อหน้าผู้ปกครองไม่ได้ ก็เลยแอบเล่นเวลาผู้ปกครองไม่อยู่จากที่ไม่เคยพูดโกหกก็เริ่มนำมาใช้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า การแก้ไขด้วยการห้ามนั้น ไม่ใช่ทางออกที่เหมาะสม (ณัฐพล ทองใบใหญ่, 2547)

กุลยา ก่อสุวรรณ (2552, หน้า 4) กล่าวถึงสาเหตุอีกประการหนึ่งของการไม่ชอบอ่านหนังสือ การอ่านน้อย อ่านหนังสือไม่ออก อ่านหนังสือไม่แตก หรือเขียนหนังสือไม่ได้ คือส่วนหนึ่งเป็นเด็กแอลดี (learning disability) ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับเด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บกพร่องทางสายตา และบกพร่องทางการได้ยิน ฯลฯ เด็กกลุ่มนี้ไม่ใช่เด็กปัญญาอ่อน ไอคิวปกติ แต่บกพร่องอยู่ 2 เรื่องคือ การอ่าน-เขียน และคณิตศาสตร์ ร้อยละ 80 จะอ่านตะกุกตะกัก อ่านข้ามคำอ่านจับใจความไม่ได้ พบมากในเด็ก ระดับชั้น ป.2 -ป.4 มีเด็กแอลดีอยู่ประมาณร้อยละ 5-10 ของประชากร ในวัยเรียนทั่วโลก และร้อยละ 80 จะมีความบกพร่องเรื่องการอ่าน โดยอาจมาจากสาเหตุหลัก ๆ เช่น จากการที่พ่อแม่ไม่สนใจ สังเกตการเรียนของลูกจากการที่เด็กใช้เทคโนโลยีในการทบทวนบทเรียน เช่น วิดีโอ คอมพิวเตอร์ มากเกินไป รวมถึงจากการอ่านในใจ อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กอ่านหนังสือตะกุกตะกักได้ เมื่อเวลาต้องอ่านออกเสียง

ปัญหาการอ่านโดยทั่วไปสรุปได้ 3 ประการ คือ อ่านไม่ออก อ่านไม่เป็น และไม่อ่าน ปัญหาการอ่านไม่ออกนั้น คงต้องแก้ไขในระบบการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล เป็นต้นไป การอ่านไม่เป็นต้องแก้ไขทั้งระบบการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญที่สุดของการอ่านนั้นอยู่ที่ “ไม่อ่าน” เพราะแม้คนอ่านหนังสือออก ก็ยังไม่ยอมอ่าน ดังนั้นจึงต้องรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน มนุษยชาตินั้นฟังและพูดได้ก่อนการอ่านและการเขียน ดังนั้นการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนมักเริ่มต้นและพัฒนาในระบบโรงเรียนมากกว่า จะมีลักษณะเป็นการอ่านเอาความรู้ความเข้าใจต่าง ๆ เมื่อได้ศึกษาสูงขึ้นจึงเรียนรู้การอ่านข้อความที่มีรูปแบบและเนื้อหายากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก, หน้า 56) สาเหตุปัญหาที่ทำให้คนไทยขาดนิสัยรักการอ่าน คือ ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน ขาดวัสดุสิ่งพิมพ์การอ่าน สภาพเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ความบกพร่องของร่างกายและสมอง ขาดความพร้อมที่จะอ่าน อิทธิพลของสื่ออื่น ๆ ที่สำคัญขาดการกระตุ้นและส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน (ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์, 2542, หน้า 35)

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2546 เป็น “ปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในมงคลวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 48 พรรษา” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่ให้นักเรียน ผู้บริหาร ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และประชาชน รวมพลังกันเกิดพระเกียรติด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ อันจะปลูกฝังนิสัยให้เด็กไทยรักการอ่านและให้การอ่านนำไปสู่การใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์สังคมแห่งปัญญาในประเทศ ทั้งในระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่ การศึกษาและระดับสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยการจัดกิจกรรมในปีแห่งการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เป็นการรวมพลังกันทั้งชาติ เพื่อปลูกฝังให้เด็กไทยรักการอ่านหนังสือและสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยจัดทั้งในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่ การศึกษาและระดับชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 4-5)

จากความสำคัญและนโยบายส่งเสริมการอ่านดังกล่าวข้างต้น สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา เพื่อเป็นการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้อันจะปลูกฝังนิสัยให้เด็กไทยรักการอ่าน และกระตุ้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของโรงเรียน โดยสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการประเมินผลโรงเรียนที่จัดกิจกรรมส่งเสริม นิสัยรักการอ่าน ให้เป็นโรงเรียนแกนนำส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และโรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรัก การอ่านในปีการศึกษา 2550ตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียน แกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ที่ประสบผลสำเร็จ

ในการดำเนินกิจกรรมโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนที่ดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านที่ยังไม่ผ่านการประเมินให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ขนาดของโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา ประเภทของโรงเรียน และทำเลที่ตั้งของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจและการวางแผนพัฒนาคุณภาพโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด
2. ช่วยสร้างความตระหนักให้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้มีคุณภาพสูงขึ้นได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทองที่ดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมนิสัยรักการอ่านปีการศึกษา 2552 แบ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 30 โรงเรียนและโรงเรียนแกนนำส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน 60 โรงเรียน รวม 90 โรงเรียน จำนวน 22,879 คน จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 105 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 90 คน ครูผู้สอน จำนวน 1,240 คน และผู้ปกครองจำนวน 21,444 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน จึงหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane') ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้มีความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 393 คน จากกลุ่มตัวอย่างนำไปคำนวณหาขนาดความพอดีของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การกำหนดสัดส่วนจากสูตร การคำนวณกำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร การสุ่มใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดของโรงเรียนในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่ และสุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลากโรงเรียนให้ได้ตามสัดส่วนที่เหมาะสมกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่ง

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ครูผู้รับผิดชอบโครงการ
- 3) ครูผู้สอน
- 4) ผู้ปกครอง

2.1.2 ขนาดโรงเรียน

- 1) ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 – 120 คน
- 2) ขนาดกลาง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน
- 3) ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

2.1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- 1) ชัยนาท
- 2) สิงห์บุรี
- 3) อ่างทอง

2.1.4 ประเภทของโรงเรียน

- 1) โรงเรียนแกนนำ
- 2) โรงเรียนต้นแบบ

2.1.5 ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน

- 1) เขตเทศบาล
- 2) เขตองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำ ดังนี้

2.2.1 ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

2.2.2 ด้านผู้บริหารสถานศึกษา

2.2.3 ด้านความสามารถของบุคลากรแกนนำ

2.2.4 ด้านการทำงานเป็นทีม

2.2.5 ด้านทรัพยากรเพื่อการดำเนินโครงการ

2.2.6 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2.7 ด้านสภาพแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสำเร็จ หมายถึง ผลของการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านบรรลุผลตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ หมายถึง ระดับของการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง

ปัจจัย หมายถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการสร้างนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ใน 7 ด้าน

ปัจจัยด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน หมายถึง มวลประสบการณ์และการจัดกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ที่สถานศึกษาและครูผู้สอนจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมีนิสัยรักการอ่านตามจุดมุ่งหมายของโครงการ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มุ่งสนองตอบต่อนโยบายในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียน เปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่คำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยและยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม มีการนิเทศติดตาม วัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงและหลากหลาย

ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาของรัฐบาลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง รับผิดชอบหน้าที่ในการปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารจะมีหน้าที่ดูแลและร่วมวางแผนนโยบายด้านต่างๆ ทุกด้านเพื่อให้การ

ดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องมีภาวะผู้นำและพัฒนาตนเองตลอดเวลา เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ ในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและมีความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นประชาธิปไตยใช้หลักเหตุผลในการบริหารงานจัดการของโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ใจกว้างเปิดโอกาสให้ครูมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน มีความรู้ มีความเข้าใจในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน มีความสามารถในการเชิงการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ ประสานงานด้านความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากรแกนนำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นแกนนำหรือรับผิดชอบโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และมีความรับผิดชอบสูง มีความสามารถในการประสานงาน กับทุกฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถชี้แนะและให้ความช่วยเหลือรวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่เพื่อนครูได้เป็นอย่างดี มีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถด้านการวิจัยการประเมิน การวัดผล หรือการวิเคราะห์ข้อมูล

ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม หมายถึง การทำงานเป็นหมู่คณะและการจัดการของผู้บริหารในการนำเอาความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมทีมทุกคนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ โดยมีการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้คณะทำงานอย่างชัดเจน คณะทำงานเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ทีมงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความจริงใจในการทำงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปัจจัยด้านทรัพยากรเพื่อการดำเนินโครงการ หมายถึง ทรัพยากรที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมในโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ได้แก่ อาคารสถานที่และห้องเรียนมีความมั่นคงแข็งแรงเหมาะสมกับการใช้งาน มีสื่อ วัสดุอุปกรณ์และนวัตกรรมที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือทรัพยากรบุคคลมาใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมของโครงการ มีการจัดทำระบบการเงินและบัญชีถูกต้อง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษา มีการตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการ

ติดต่อสื่อสาร มีการเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำและการจัดการ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และทิศทางของการดำเนินโครงการในรูปแบบต่างๆ และมีบทบาทในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สถานศึกษาและชุมชนมีการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และการระดมทรัพยากรอื่น ๆ มาใช้ในการดำเนินโครงการ

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ ได้แก่ โรงเรียนมีอาคารเรียนมั่นคง กว้างขวาง สวยงาม ห้องเรียนมีคุณภาพ และขนาดเหมาะสม มีระบบความปลอดภัยในโรงเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้และการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และบรรยากาศความคุ้นเคยระหว่างครูกับผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรม

โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง โรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านบรรลุผลตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

โรงเรียนแกนนำส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หมายถึง โรงเรียนที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และบูรณาการการอ่านทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียน พัฒนาการอ่านของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนให้มีการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งอ่านเป็นนิสัยและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผลการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านพร้อมที่จะพัฒนาเป็นโรงเรียนต้นแบบในโอกาสต่อไป มีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำกว่า 2.50 ตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

โรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หมายถึง โรงเรียนแกนนำที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และบูรณาการการอ่านทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียน พัฒนาการอ่านของนักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนให้มีการอ่านอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งอ่านเป็นนิสัยและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผลการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านประสบความสำเร็จสามารถเป็นแบบอย่างได้ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนไม่ต่ำกว่า 2.50 ตามเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ครูผู้รับผิดชอบโครงการ หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นแกนนำหรือรับผิดชอบโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และมีความรับผิดชอบสูง มีความสามารถ

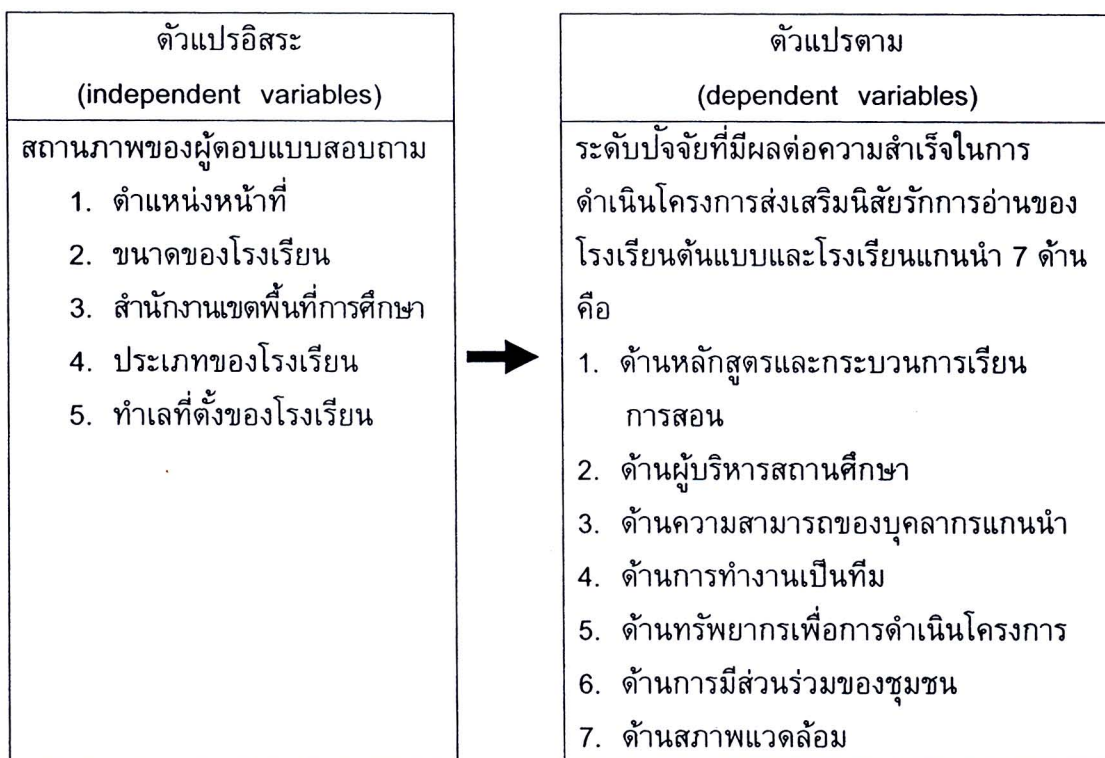
ในการประสานงานกับทุกฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถชี้แนะและให้ความช่วยเหลือทุกฝ่าย รวมทั้งเป็นแบบอย่างแก่เพื่อนครูได้เป็นอย่างดี

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรที่ทำหน้าที่สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ปีการศึกษา 2552

ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง หรือบุคคลอื่นที่อุปการะเลี้ยงดูนักเรียน ของโรงเรียนในแต่ละสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และ อ่างทอง ปีการศึกษา 2552

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชยันนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2542, หน้า2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 53) ชาญชัย อาจินสมาจาร (2543, หน้า 35) สุวิมล ว่องวานิช (2543, หน้า42) สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544, หน้า 23) องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (Organization for Economic Co – operation and Development - OECD) (2544, หน้า 17) และนำมาจัดกลุ่ม สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนต้นแบบและโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ ขนาดของโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาที่สังกัด ประเภทของโรงเรียน และทำเลที่ตั้งของโรงเรียน